

Інноваційна діяльність промислових підприємств України: стан та перспективи розвитку

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням ролі інноваційної складової. Активізація інноваційної діяльності на виробництві є необхідною умовою забезпечення як конкурентоспроможності підприємств, так й економічного зростання держави в цілому. Впровадження інноваційної стратегії особливо важливе для промисловості, яка є найбільш активним чинником науково-технічного прогресу і розширеного відтворення.

Трансформаційні зміни в економіці України вимагають прискореного забезпечення економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, що стане можливим завдяки переходу на інноваційну модель розвитку. Однак більшість підприємств не відповідає вимогам інноваційності, їм треба подолати велику відстань на шляху масової реалізації інновацій. Через це більшість науковців-експертів визначають стан інноваційної діяльності в державі як кризовий і такий, що не задовольняє світовим вимогам конкуренції, глобалізації, посилення постіндустріального вектора розвитку суспільства.

Саме тому питання інноваційного розвитку промислових підприємств набуває особливої актуальності і має стратегічне значення для української економіки.

За даними Держстату у 2017 році інноваційною діяльністю в промисловості займалися 759 підприємств, що складає 16,2% серед усіх обстежених промислових. В порівнянні з минулими роками відбувається зниження даного показника: у 2015 році він становив 17,3%, у 2016 році – 18,9%. Показник 2017 року впав до значення, яке спостерігалось у 2014 році, що свідчить про негативні тенденції в розвитку інноваційної діяльності.

Динаміку основних показників інноваційної діяльності у промисловості в Україні за 2015–2017 роки можна побачити в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка показників інноваційної діяльності у промисловості України

	2015р.	2016р.	2017р.
Кількість інноваційно-активних підприємств, у % до загальної кількості	17,3	18,9	16,2
Кількість підприємств, що впроваджували інновації, у % до загальної кількості	15,2	16,6	14,3
Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності, млн.грн	13813,7	23229,5	9117,5
Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	3136	4139	2387
З них нових видів	966	1305	751

Джерело: Сформовано автором на основі [1].

У розрізі видів економічної діяльності найбільша частка інноваційно активних промислових підприємств мала такий вигляд:

- виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (53,8%),
- виробництво інших транспортних засобів (37,1%),
- виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (34,0%),
- виробництво напоїв (25,9%),
- виробництво електричного устаткування (25,2%),
- виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (25,0%).

Також вкрай негативна тенденція спостерігається при аналізі витрат на фінансування інноваційної діяльності. Якщо в 2016 році витрати склали 23229,5 млн.грн, то у 2017 році вони становили лише 9117,5 млн.грн, тобто спостерігається зменшення фінансування інноваційної діяльності в промисловості на 60,8%.

Статистичні дані свідчать, що у 2017 році основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств, які складають 84,5% загального обсягу витрат на інновації. Така ситуація свідчить про нестійку динаміку, так як обсяг фінансування інновацій за рахунок власних коштів залежить, насамперед, від прибутку та рентабельності підприємств. Така ситуація загострюється особливо в українських реаліях, коли збиткові підприємства домінують над прибутковими. Даний факт пояснює зниження кількості підприємств, що впроваджують інновації у промисловості.

Кошти державного бюджету отримали 8 підприємств, місцевих бюджетів – 17. Вони становлять 3,5% загального обсягу. Кошти вітчизняних інвесторів отримали 5 підприємств, іноземних – 3, загалом їхній обсяг становив 4,2%. Кредитами скористалося 21 підприємство, обсяг яких становив 6,5%. Зазначимо, що подібна структура джерел фінансування інноваційних витрат в промисловості спостерігалась і в минулих роках.

Світовий досвід дає змогу побачити, що держава має значний пріоритет в інвестуванні інноваційної діяльності, оскільки забезпечує фінансування інновацій з Державного бюджету. Успіх інноваційної діяльності в Японії, США, Німеччині, Великій Британії та інших провідних країнах світу забезпечили державні пільги.

Серед впровадженої інноваційної продукції 80% є новою лише для підприємства, інші 20% – нова продукція виключно для ринку.

У результаті інноваційної діяльності 8 підприємств створили нові технології, з яких 59 було передано іншим підприємствам, зокрема 2 – за межі України.

Розглянувши сучасний стан інноваційної діяльності промислових підприємств України, можна виділити основні чинники, які перешкоджають розвитку інновацій на промислових підприємствах, а саме:

- недостатня підтримка з боку держави,
- застаріла матеріально-технічна база,
- значні витрати на нововведення,
- високий економічний ризик тощо.

Також до цього списку слід віднести чинники, які виділила Державна служба статистики за даними експертної оцінки. Згідно даної оцінки виділені наступні чинники, що перешкоджають розвитку інноваційної діяльності вітчизняних підприємств: нестача фінансової підтримки держави (53,7%), високий економічний ризик (41%), недосконалість законодавчої бази (40,4%), тривалий термін окупності нововведень (38,7%), відсутність коштів у замовників (33,3%), нестача кваліфікованого персоналу (20%), відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями (19,7%), нестача інформації про ринки збуту (17,4%), нестача інформації про нові технології (16,1%).

На наш погляд, ключову роль в напрямку підвищення інноваційної активності в промисловості має відігравати держава. В першу чергу потрібно удосконалити нормативно-правову базу в сфері інноваційної діяльності. Також важливими кроками в цьому напрямку мають стати:

- створення привабливого інвестиційного клімату,
- надання податкових пільг,
- надання гарантій захисту інтелектуальної власності,
- створення інноваційної інфраструктури,
- підготовка висококваліфікованих працівників,
- створення сприятливих умов для розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва.

Отже, державна політика має стимулювати інноваційний розвиток промислових підприємств та підтримувати впровадження нових інновацій. Це, в свою чергу забезпечить конкурентоспроможність вітчизняних підприємств на міжнародній арені та сприятиме сталому розвитку економіки України в цілому.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 399 с.
3. Сидорчук І.П. Оцінка сучасного стану інноваційного розвитку промислових підприємств України // Наукові записки Національного університету «Острозька академія. Економіка. – 2013. – Вип. 23. – С. 228–232. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2013_23_46